

Kjak

Bergur Jacobsen

Eitt sindur um skattur og skattaprát

Pápi mín plagdi at fortelja um ein gamlan, ið hevði iðkað tann fólkaitróttin, tað tá var, at hyggja at »kattalistanum«. Men gamli kom spinnandi fornermaður heim aftur av kommunukontórinum og tordi næstan ikki út aftur av berari skomm, tí hann hevði fingið **minni** í skatt enn árið fyri, **og** tað sum var enn verri, hann hevði fingið minni í skatt enn grannin. Tað helt hann vera ein stór skomm!

Eg veit ikki, um tað er nakar til av tí slagnum í dag, sum ikki vil gjalda minni skatt enn hini fyri soleiðis at røkja sína samfelagsskyldu. Kanska hevur tað altíð verið langt millum sovorðnar persónar? Men, ein veruleiki er tað, at tey ríku og vælbjargaðu hava **aldrin** havt ráð til at gjalda skatt. Ein stóran part av søguni hevur tað verið leikluturin hjá teimum lægru stættunum at gjalda fyri samfelagið, meðan tey hábornu, við lóg, sluppu undan at gjalda skatt. Og tey ríku tykjast framvegis ikki at hava ráð til at gjalda skatt!

Vit hava fingið eitt politiskt mantra, eitt niðurlag í tíðini sum sigur, at tað skal loysa seg at forvinna pening, og at ov høgur skattur tekur arbeiðshugin frá fólki. Minka um skattin, so fara fólk beinanvegin at bróta upp um armar!

Kendir økonomar vísa á, at hettar er ikki ein búskaparligur/vísundaligur veruleiki, men einans ein politiskur pástandur, sum kanska onki hald er í? Vit sum eru fastlönt, og ein rættuliga stórir partur av løntakarafjældini, fara neyvan at renna nógv skjótari, um vit fáa nøkur oyru í skattalæta.

Eg veit ikki, hvør tann gamli var, sum pápi mín tósaði um (eg vei ikki hvussu gamal hin gamli veruliga var, tí fólk, sum eg helt vóru gomul, tá eg var ungur, vóru í veruleikanum yngri enn eg eri í dag!) Men, eg hevði einaferð ein granna, sum

Vit hava fingið eitt politiskt mantra, eitt niðurlag í tíðini sum sigur, at tað skal loysa seg at forvinna pening, og at ov høgur skattur tekur arbeiðshugin frá fólki. Minka um skattin, so fara fólk beinanvegin at bróta upp um armar!

onki hevði ímóti at gjalda skatt í Danmark, og hann var amerikumaður! Hann skilti onki av, at vit gramdu okkum um skatt!

Tí, sum hann segði, í USA hevði eg goldið nógv minni í skatt. Men, um eg í USA skuldi fingið allar teir ágóðar, sum eg, konan og míni børn fá av tí eg gjaldi í skatt her í Danmark, so hevði eg verið munandi verri fyri í USA, hóast eg hevði goldið nógv minni í skatt har.

Hann nevndi sum dømi, at konan gekk heima í barnsburðafarloyvi við løn – tað hevði hon ikki fingið í tí statinum í USA, haðani hann kom. Tey høvdu havt eina inntøku minni, og annað av teimum hevði verið noytt til at vera heimagangandi inntil børnini fóru í skúla ella vóru komi væl áleiðis í skúlanum.

Tey høvdu tvey børn í vøggustovu og barnagarði, sum kostaðu teimum kr. 2000,00 um mánaðin í Danmark (hetta var í 1996). Í USA skuldu tey goldið kr. 6 til 8000,00 per barn, um ansingurin skuldi verið á sama støði sum í Danmark, altso kr. 16.000,00 um mánaðin. Bíligari ansingarmøguleikar funnust, men ikki nærhendis á sama støði, sum tað vit taka sum eina sjálfvylgju her.

Um hann skuldi goldið fyri sosial- og heilsutrygd á sama støði, sum vit taka sum eina sjálfvylgju her í Norðurlondum, so skuldu hann kannska goldið millum kr. 4000,00 og kr. 7.000,00 um mánaðin, fyri seg, konu og trý børn. Bíligari móguleikar funnust, men als ikki fyri tænaður á sama støði, sum tað vit taka fyri givið.

Um hann vildi børnum væl, so skuldi hann frá tí tey vóru fødd, spart upp til ein góðan skúla, framhaldsskúla og móguliga hægri útbúgning. Ókeyppis framhalds skúlagongd og hægri lesnaður saman við SU, vóru luksur, rein luksus í hansara hugaheimi.

Eg veit fullvæl at onkur av hesum tølunum eru øðrvísi í dag, og at tað er munur á hvørjum stati í USA ein kemur úr. Men, tað er kortini rætt, sum gentan segði á sinni: Skeri eg teg her, so missi eg teg har! Onki er ókeyppis, og onkur skal gjalda. Venda vit samhaldsfestinum, solidaritetinum ryggin, so noyðist hin einstaki sjálvur at gjalda, og tað er ikki vist at tað verður so nógv bíligari fyri hin einstaka.

Solidaritetur og individualisma eru politiskir spurningar (í Føroyum ber

ikki til at tosa um solidaritet versus liberalismu, tí liberalismu, sum so, finst ikki í føroyska hugaheiminum). Solidaritetur ber við sær, at tá tað gongst illa, so hava vit eina trygdarnót undir okkum. Individualisman, sum t. d. í USA, ber mangan við sær, at tá tað gongur illa, so hava vit ikki ráð til at gjalda fyri trygdina, og enda tí í dýkinum. Sum so hevur hvørgin parturin rætt - men fylgjurnar av einum vali millum solidaritet og individualismu eru ikki ókeyppis!

Í fjølmiðlunum hava vit nýliga hoyrt um fólk, ið hava fegnast um skattalættan eftir nýggju skipanini. Onki ilt um tað! Men fáa øll, ið fortjena nógv mikið til tess skattalætta, hvør skal so gjalda? Tí onki er ein sjálfvylgja, onki er ókeyppis! Um vit vllja hava tær somu tænaðurnar og teir somu ágóðanir, so noyðast vit sjálvi (hin einstaki) at gjalda, og tað er ikki vist at tað verður nógv bíligari fyri hin einstaka!

Amerikanski grannin hjá mær – hvar hann so er í dag – visti hvat tað merkir, at bera allar byrðarnar á egnum herðum, og tí hevði hann onki ímóti at gjalda skatt í Danmark. Kanska høvdu teir yngri politikarnir, og við teimum yngri ættarliðið, sum øll eru ald upp í solidariska samfelagnum, hugsað øðrvísið, um tey veruliga høvdu roynt, hvat tað merkir at vera »every man for himself«!

Skeri eg teg her, so missi eg teg har, segði gentan! Soleiðis er tað!

BIAC@KM.DK

Teitur Vágadal
sjúkrarøktarfrøðislesandi

Latum okkum virða vinnuna 3

Havi ivast eitt sindur, hvørt eg skuldi svarað aftur, nú tá Jógvan við Keldu leggur seg eftir hugburðsmuni. Um Jógvan við Keldu við vilja, velur at fokuserað uppá og misskilja, eitt heilt einkult dømi, dugi eg ikki at siga. Eg helli til tankan, at Jógvan við Keldu fullkomiliga misskilur, tað kjak, hann sjálvur byrjaði. Hvussu vit virða vinnuna!

Hvussu virða vit so vinnuna?

Í fyrstu greinini hjá mær, viðgjörði eg tað; Jógvan við Keldu tyktist tó ikki at skilja kritikkin.

Í næstu greinini hjá mær, fylgdi eg so Jógvan við Keldu inn í fiskivinnuna, og setti spurningin, um vinnan verður virð har? Men aftursvarið hjá Jógvan við Keldu skuffar meg. Eg væntaði kanska eitt samtykki, at okkara fiskivinna ikki hevur sømilig kor? At tey sum hava hugin, dirvi og peningin kunnu fáa líka góðan móguleika at fara inn í fiskivinnuna?

Goodwill

"Eitt eitur á forrætningsmáli "Good will", kann tað ikki brúkast í hesum føri – Hvat er galið?" spyr Jógvan við Keldu.

Fólksins ogn verður skilgreinað, sum: Fólksins ogn! Hvussu annars kann hetta annars skilgreinast? Fólkid hevur ognarrættin. Tað, sum Jógvan við Keldu ikki skilur, er at síðan 2003 hava vinnulívsfólk umsitið ræðisrættin á fiskiloyvum og fiskidøgum. Vinnulívsfólk hava so sjálvandi brúkt henda móguleikan. Til fyrimuns fyri nøkur og ein eyka byrða fyri onnur. Hvi Jógvan við Keldu ikki viðgerð hendan trupuleika, sum eg vísti á, er ikki til at skilja. Skuldin í fiskivinnuni er jú vaksin ógvusliga av tí samal! Hvi

vil Jógvan við Keldu ikki loysa henda trupuleika? Núverandi skipan, hevur vist seg at vera vanvirandi fyri nýggjar aktørar í fiskivinnuni. Og teir aktørar sum vóru í fiskivinnuni áðrenn broytingina, hava fingið vinningin, sum landið av røttum eigur. Landið hevur latið veiðiloyvi til vinnulívsfólk, og vinnulívsfólk selja tað víðari og fáa sjálvir vinningin. Hvat skilur Jógvan við Keldu ikki við hesum trupulleika? Hvussu kann nakar selja okkurt, sum upprunaliga hevur verið ókeyppis?

Satsningur ella ókeyppis fiskiloyvi?

Tá vinnulívsfólk satsa, fáa tey vinning (ella tap) av satsningum. At tey skulu fáa beinleiðis vinning av einum veiðiloyvi, givið av Fólkinum, er ikki rætt móti restina av vinnuni. Og so slettis ikki ímóti Fólkinum. Um Jógvan við Keldu ikki vil skilja hetta, so vil eg heita á hann at siga tað beinleiðis. Ikki at koma við lögnum undanførslum um hugburð.

At enda vil eg bara spyrja Jógvan við Keldu:

Vilja tygum virða alla vinnuna, so at hon, øll sum hon er, kann fáa líka karmar at virka í?

Vilja tygum virða alla vinnuna, við at lata marknaðarkreftirnar ráða, ótarnaðar av órættvísari viðferð av vinnulívsfólk, sum av tilvild ikki eru í fiskivinnuni, og ikki hava FINGIÐ eitt fiskiloyvi?

Um Jógvan við Keldu ikki sær seg fíran fyri at svara hesum einklum spurningum út frá einum liberalistum sjónarmiðið, sum Fólkaflokkurin skal eittast at umbiðja, so vil eg bara heita á Jógvan við Keldu, at ikki svarað.